

Грабчук О.В., к.н.д.у., асистент кафедри
права та правоохоронної діяльності
Маслова І.О., здобувач вищої освіти
за спеціальністю «Право»,
Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ВІЛЬНОГО ПЕРЕСУВАННЯ ПІД ЧАС КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ: ПРАВОМІРНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМАТИЧНІ ПИТАННЯ

Від 24 лютого 2022 р. Україна живе в умовах воєнного стану, що затверджено Законом України №2102-ІХ, від 24.02.2022 р. «Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні"», який визначає території та строк, на який вводиться воєнний стан, також встановлює вичерпний перелік прав і свобод людини і громадянина, які обмежуються у даний період [1].

Відповідно до ст. 33 Конституції України кожний, хто на законних підставах перебуває на території України, має права вільно пересуватись, обирати місце проживання та залишати територію України, однак Указом Президента ці права були обмеженні [2]. Зокрема, на території України діє комендантська година, яка забороняє у певний період доби і на певний час пересуватись та перебувати на вулицях чи в громадських місцях. Основною метою введення комендантської години є підтримка громадського порядку, однак на практиці дане обмеження не достатньо врегульоване, адже не передбачає відповідальності за порушення комендантської години, лише у випадках опору або відмови від пред'явлення документів співробітникам Національної поліції або патрулюючим [4].

Відповідно до п. 5 Порядку здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан, який затверджений Постановою КМУ № 573 від 08.07.2020 р. [3] встановлює, що військове командування або військова адміністрація видає наказ, у якому закріплюється, час протягом, якого діє комендантська година – це означає, що особи, які не мають спеціального дозволу не можуть перебувати на вулиці чи в громадських місцях.

Слідкувати за порядком дотримання комендантської години зобов'язані патрулі або співробітники Національної поліції, які мають право перевіряти документи, що

посвідчуються особою, посвідчення та перепустки, які дають можливість пересуватись вулицями та громадськими місцями у комендантський час. У випадку відмови особою пред'явити документи або за їх відсутності при собі, патруль має право затримати особу та доставити до підрозділу Національної поліції для встановлення особи та здійснити огляд речей, багажу або транспортного засобу [3].

Встановлення комендантської години обмежує конституційні права громадян, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на законних підставах на території України: право на вільне пересування у будь-який час доби. У такому випадку виникає колізія норм Конституції та інших нормативно-правових актів, що встановлюють дане обмеження.

Правомірність даних норм можна обґрунтувати тим, що встановлення обмеження вільного пересування у комендантську годину здійснюється з метою захисту національних інтересів держави для того щоб, уникнути зниження рівня життя та інших ризиків, які можуть поставати перед суспільством та державою в умовах воєнного стану. Також дані норми мають тимчасовий та цільовий характер і направлені на зміну поведінки суспільства у певний проміжок часу [4].

Відповідно до ч. 2 ст. 64 Конституції України [2] визначає права та свободи людини та громадянина, які обмежити навіть в умовах воєнного стану не можливо, серед цього переліку не встановлено, що обмеження права вільно пересуватись, обирати місце життя та виїжджати за межі території України, не закріплено, а отже нормативно-правові акти, які містять обмеження права пересування у комендантську годину є правомірними та не суперечать Конституції України.

Таким чином, воєнний стан передбачає встановлення комендантської години, яка прямо обмежує права людини та громадянина вільно пересуватись. Однак у Конституції України є норма, яка встановлює вичерпний перелік прав та свобод, які обмежити не можливо. В той же час обмеження права на вільне пересування у ній не закріплене, тому може бути обмеженим. Заборона пересування у комендантську годину повинна розглядатися як захід в боротьбі з ворогами, адже дає можливість відшукати диверсантів та шпигунів, які активізують свою діяльність у нічний час. Також потрібно закріпити та встановити відповідальність за порушення комендантської години для більш ефективного регулювання.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення: 25.11.2023).

2. Конституція України № 254к/96-ВР від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.11.2023)

3. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України № 573 від 8 липня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.11.2023)

4. Мерник А.М., Стоян Є.О., Артеменко К.С. Обмеження прав людини та основоположних свобод в умовах воєнного стану в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 11. С. 49-52. URL: http://lsej.org.ua/11_2022/7.pdf (дата звернення: 25.11.2023)